

ANNA-LIISA KUCZYNSKI

Translokala tillhörigheter? Finskhetens dimensioner på Åland

Utgångspunkter

Det svenskspråkiga och autonoma landskapet Åland ligger på den sydvästra sidan av moderlandet Finland och är omringat av havsområden i syd, väst och i norr. På den östra sidan möter den åländska skärgården den omfattande åboländska skärgården som når ända upp till fastlandet. Landskapets huvudstad Mariehamn ligger på ca 93 sjömil avstånd från den närmaste fastlandsstaden Åbo som kan nås efter en ca fem timmars resa med en färja. Resan till Sveriges huvudstad Stockholm tar ungefär lika lång tid.

Ålands autonomi och landskapets specialställning har sitt ursprung i händelserna efter första världskriget. Efter att Finland förklarat sig självständigt upplevdes situationen på Åland oroväckande och man arbetade aktivt för att bli anslutet till Sverige. Det nyblivna Finland erbjöd då självstyrelse för Åland år 1920. Följande år bekräftades den av Nationernas Förbund och självstyrelselagen trädde i kraft 11.8.1922. (Mattsson- Eklund 2000, 320-334) I lagen garanteras svenska språket en ställning som landskapets ämbetspråk och undervisningsspråk i skolor som bekostas med allmänna medel. Finska medborgare har dock rätt att i egen sak inför domstol och andra statsmyndigheter i landskapet använda finska. (Självstyrelselag, kap.6) Självstyrelselagen har därefter reviderats och förstärkts två gånger, åren 1951 och 1991 (Bring 2002, 27-34, 45-54). Den åländska språkkopplingen liknar således den vanliga i många nationalstater, dvs. en nation, ett språk.

Flyttning från fastlandet till Åland även av finskspråkiga har skett i alla tider. Deras an-

tal var exempelvis år 1890 ca en procent (238) av alla ålänningar, men mångdubblades under de följande tjugo åren till ca 4,2 procent (895) år 1910 (FOS 1893, 59; FOS 1915, 180-182). Under de två senaste decennierna har antalet finskspråkiga ökat till ca fem procent (1388) av Ålands totala befolkning på ca 27 700 år 2009. Nettoinflyttningen från fastlandet har varierat, men var störst på 1970-talet och stor även i början av 2000-talet. Förmodligen var även de finskspråkigas antal stort, även om det inte syns i statistiken. Majoriteten av alla finskspråkiga på Åland är kvinnor (915), nästan två gånger antalet finska män (473). (ÅSUB, 2010). Till följd av Ålands svenskspråkighet måste även de inflyttade behärska svenska för att kunna ta del av landskapets offentliga tjänster.

Om begreppen 'translokal' och 'translokal tillhörighet'

Termen *translokal* lanserades ursprungligen år 1997 av antropologen James Clifford i samband med begreppet *translocal culture*. Den beskrev platser, där kultur förstås som en komplex artikulation av lokala och globala, ständigt pågående förändringsprocesser invävd i varandra. Processerna är igångsatta genom historiska kontakter som har sin skärningspunkt på regionala, nationella och transnationella nivåer (Clifford 1997, 7). När (translokal) kultur förstås som en dynamisk och temporär social konstruktion innebär det att även identifikationer och tillhörigheter förknippade därmed är föränderliga. Enligt sociologen Floya Anthias kan man tala om *translokal positionering* (translocational positionality). Hon menar

att positionering innebär mera än identifikation eftersom den utom de praktiker inom vilka identifikationer uttrycks också omfattar de intersubjektiva, organisatoriska och representativa villkoren för deras existens. Ett translokalt synsätt fokuserar på vardagslivet som är lokaliserat i multipla men samtidigt fragmenterade och interrelaterade sociala rum. Identifikationer måste således alltid ses i relation till dessa lokaliseringar (Anthias 2009, 12). Antropologen Jari Kupiainen (2004, 352-353) talar i sin tur om *translokalisering* i samband med den globala användningen av Internet. Han avser processer genom vilka migranter i sina värdsamhällen skapar nya former av gemenskaper, som delvis baserar sig på deras egna kulturella bakgrunder och delvis på värdsamhällets sociokulturella kontexter på ett sätt som sammanbinder de två lokaliteterna.

Begreppen *translokalt* och *translokalisering* hör ihop med begreppet *transnationalism*. Såsom ovan framkommit handlar t.ex. translokalisering om kontakter och aktiviteter över nationsgränser. Det är migranternas gränsöverskridande relationer och identifikationer i s.k. transnationella sociala rum som står i fokus (Gustafson 2007, 16-17). Dessa syftar på sociala och symboliska band mellan olika platser och lokaliteter, etablerade och upprätthållna genom olika slags praktiker och aktiviteter, dvs. politiska, ekonomiska, kulturella, sociala och emotionella förbindelser och utbyten som en del av migranternas vardagsliv (jfr Povranovi Frykman 2004, 80). Sociologen Per Gustafson har gjort en syntes av dimensioner som kan förekomma i samband med transnationalism. *Rörlighet* innebär flyttningar, återkommande resor och kontakter mellan sändande och mottagande länder. Hänvisande till sociologen John Urry (2000, 49-76) ser Gustafson kontakterna också som virtuella (Internet, e-post, telefoner) och imaginära (intryck genom radio, tv och andra massmedier). *Sociala nätverk och strukturer* omfattar sociala institutioner, familje- och släktband, vänner och bekanta i samband med olika strategier och

verksamheter. *Kulturella praktiker och institutioner* innebär att migranter tar med sig bl.a. språk, religion, populärkultur och matvanor till det mottagande landet. Dimensionen *politik och lagstiftning* handlar å ena sidan om den lokala lagstiftningen som berör migranter och deras villkor, å andra sidan migranternas egen politiska verksamhet. *Ekonomiska utbyten och aktiviteter* innebär kapitalflöden och migranternas affärsförbindelser mellan det gamla och det nya hemlandet. *Identitet och tillhörighet* betonar att frågor kring identifikationer, tillhörigheter och deltagande måste förstås mot bakgrunden av de transnationella kontexter som migranter ofta ingår i. Det påpekas vidare att man kan vara klart transnationell i någon dimension, men betydligt mindre transnationell i en annan. (Gustafson 2007, 19-35) Dessa olika dimensioner kunde med vissa modifieringar tillämpas även på translokala positioneringar.

Det framgår av det föregående att transnationella aktiviteter samtidigt innebär translokala aktiviteter. Men translokala aktiviteter behöver inte alltid vara transnationella. I fråga om Åland t.ex. är det inte en nationell utan en språkgräns och administrativ gräns som genom olika praktiker överskrids. I det följande uppfattar jag därför *translokala tillhörigheter* som positioneringar och aktiviteter, även symboliska, virtuella och imaginära, mellan olika lokaliteter, där den ena utgörs av de inflyttade finskspråkigas nutida boningsort på Åland och den andra av deras tidigare hem- eller boningsort på det finskspråkiga fastlandet. Lokaliteten kan i vissa sammanhang innebära enbart barn-doms-hemmet eller hemorten, men kan gällande t.ex. språk och traditioner också få en utvidgad betydelse och tolkas som det finska fastlandet i allmänhet. Likaså kan hemorten på Åland gälla hela det åländska samhället. Det väsentliga i sammanhanget är gränsen till det finska Finland som på olika sätt överskrids. Jag kommer att diskutera, hurdana translokala praktiker de finskspråkiga har i sin vardag, dvs. hur de agerar för att upprätthålla sin finskhet på Åland samtidigt som de rotat sig

där. Hurdana sociala rum skapas det för att de skall få gensvar för sitt finska ursprung? Får de sin finskhet bejakad och hur förhandlar de om den i den åländska omgivningen? Kan en dubbel identitet t.ex. vara möjlig? Enligt den konstruktivistiska synen utformas identiteten ju i växelverkan med de s.k. signifikanta andra. Med dem förstår man personer som mest bidrar till att upprätthålla och bestyrka en individs subjektiva verklighet (Berger & Luckmann 2003, 155-156, 174-177). Vad innebär det då att en stor del av dessa viktiga personer för de finskspråkiga saknas på Åland där ålänningarna själva har en stark egen identitet (jfr Häggblom et al. 1999, 13)?

Material och metod

Presentationen baserar sig på en analys av tolv intervjuer med personer som har finska som modersmål och som efter flyttningen från fastlandet har sin stadigvarande hemort på Åland. Intervjuerna gjordes på finska utom två som gick på svenska. Dessa två personer förmodade att deras finska språk efter flera decennier på Åland blivit bristfälligt och var otillräckligt i detta sammanhang. Majoriteten av de intervjuade var kvinnor (jfr statistiken ovan) gifta med ålänningar eller svenskspråkiga från Sverige eller från fastlandet. I tre fall hade maken eller maken också finska som sitt modersmål. De flesta hade vid intervjutillfället år 2005 bott längre än 20 år på Åland, ett par även längre än 40 eller 50 år. Endast en person hade hunnit bo där under tio år. Orsaken till flyttningen hade för många varit ett arbetserbjudande eller en möjlighet att få arbete. Några hade följt med sin make, som antingen flyttat dit för arbetets skull eller för att komma nära sin familj och släkt. Alla intervjuade utom en kunde svenska i någon mån vid inflyttningen. De flesta av de intervjuades barn var födda på Åland.

Intervjuerna är s.k. halvstrukturerade temanintervjuer där vissa teman utgör grunden för frågorna och diskussionerna. Följande teman diskuterades: familjens och släktens historia och betydelse för den intervjuade, eget och

familjens språk, kontakter och kontaktarenor, språkliga och etniska manifestationer, mötet med det åländska samhället samt hur man uppfattar sig själv. I presentationen nedan fokuseras på två av dessa teman, nämligen familjens och släktens historia och betydelse för den intervjuade samt språkliga och etniska manifestationer. Det är då fråga om två olika aspekter i informanternas tillvaro: hur det förgångna kommer till synes i deras vardag å ena sidan och hur de genom sina språkliga och etniska manifestationer förhåller sig till nuet å den andra. Här blir m.a.o. två poler i en translokala positionering belysta. Språkliga och etniska manifestationer har undersökts i flera studier för att avslöja informanternas olika identifikationer när de befinner sig i en minoritetsposition (bl.a. Ågren 2006, 155, 167, jfr även diskussionen i Anttonen 1999, 404-407). Vidare har man i en tidigare studie konstaterat att familjen och släkten har stor betydelse bland svenskspråkiga i Nystad, där vardagslivet utanför hemmet är helt finskspråkigt (Kuczynski 2006, 284-285). Situationen kunde förmodas vara liknande för de finskspråkiga på Åland, där språkgränsen är ännu tydligare. Även om Åland inte ligger så långt borta från fastlandet, kan det sociala avståndet till släkten och familjen kanske kännas längre där just på grund av landskapets svenska språk. De signifikanta andra saknas m.a.o. i den omedelbara närheten. Vad betyder det för de intervjuades identifikation och i vilken mån skapas det symboliska translokala rum? Vilka kulturella uttryck tar sig sådana translokala sociala rum och kan man tala om translokala identifikationer?

Betydelsen av släkten, familjen och barndomshemmet

Diskussionen kring informanternas familjehistoria avslöjade att många av de intervjuade ansåg barndomsfamiljen och de finska rötterna som betydelsefulla och viktiga. En del hade under alla år regelbundet hållit kontakt med sin familj och andra släktingar på fastlandet. Detta sammanfaller med situationen i

många emigrantfamiljer där kontakterna med släkten i det gamla hemlandet känns viktiga (t.ex. Tuomi-Nikula 1989, 127). I några fall var kontakterna dock få och oregelbundna och vissa intervjuade hade enbart minnen kvar av sitt barndomshem och sin familj. Ofta hade det varit föräldrarna som samlat alla omkring sig, men efter deras bortgång hade kontakterna med syskonen ofrånkomligen blivit färre (t.ex. man f. 1954, kvinna f. 1958, kvinna f. 1949b). Trots det upplevdes kontakterna fortfarande som viktiga. De kunde ge associationer både till det tidigare hemmet och till det finska fastlandet. För några intervjuade hade mormor, moster eller en äldre bror blivit den viktigaste personen i livet, som uppväckte varma känslor hos dem (kvinna f. 1938, man f. 1945). För andra igen hade någon av kusinerna eller en svägerska blivit en person, som man ofta brukade ringa till och besöka några gånger om året (man f. 1947, kvinna f. 1949a). Alla dessa personer kan ses som en del av informanternas signifikanta andra i deras identifikationsprocesser som äger rum i de translokala sociala rum som de genom dessa kontakter och genom emotionella och sociala band skapar.

*Barndomshemmets symboliska närvaro:
föremål, fotografier, minnen*

Hur den finska släkten och rötterna blivit närvarande i den åländska vardagen varierade. En symbolisk translokal förbindelse kunde upprätthållas på olika sätt. Nästan alla intervjuade hade några föremål från barndomshemmet. Föremålen har konstaterats vara laddade med varierande innehåll och betydelse och bära en mängd symboliska associationer i relation till deras ägare (jfr Berger 2001, 64). Några intervjuade förklarade likväl att de inte hade någon betydelse för dem alls. Föremålens existens noterades, men betydelsen var mer eller mindre neutral eller hade kanske att göra med det funktionella värdet (t.ex. kvinna f. 1928; kvinna f. 1946; kvinna f. 1958) Diskussionen som följde avslöjade likväl att några föremål trots allt hade en viss betydelse, om det sedan

var fråga om en gammal barnvagn, en vas eller en tavla som målats av den ena av föräldrarna.

För andra intervjuade var betydelsen av föremålen klarare. Ofta var de anknutna till vissa personliga minnen, som gjorde att man upplevde något speciellt med dem. En fru berättade hur hon alltid tyckt om salens stora matbord och hur hon som liten hade klottrat på undersidan av det. När hon senare fått hela möblemangset till sitt eget hem, kunde hon fortfarande komma ihåg stället av sitt klotter (kvinna f. 1949a). Bordet var då laddat med denna translokala association till barndomshemmet. En annan person berättade att han efter sin far fortsatt med hans försök att byta till sig och köpa tillbaka delar av gamla helheter som efter arvskiften under årens lopp blivit splittrade till olika arvingar. Om föremålens betydelse och värde berättar han följande:

F: /.../ Hurdana känslor väcker de här föremålen, när ni då och då använder dem eller när ni ser dem eller tittar på dem?

S: Nog behagar de förstås. Min studiebakgrund ger mig möjlighet att uppskatta vad de t.ex. har kostat då man skaffat dem. Och hur mycket av dem som tillverkades den tiden eller var... eller hur många procent av hela befolkningen som hade råd att skaffa saker av en viss typ. Att det här penningsvärdet... visserligen kan jag inte sätta något värde på mina egna föremål så att jag skulle sälja dem eller annars. När jag har fått dem så hos mig behålls de!

F: Så de har liksom inget försäljningsvärde, eller de har förstås, men det är så högt att det aldrig erbjuds så högt pris att ni kunde sälja?

S: Just det! /.../ Och det anser jag som ganska bra att om varje föremål kan jag berätta dess ursprung.

F: Just. Och det är säkert mycket viktigt också för era barn.

S: Ja, och de är medvetna om det. (man f. 1947)

För den här intervjuade var både släktoföremålen och de tillhörande dokumenten viktiga, eftersom de redan bevarats under flera generationer. Föremålen kunde ha mer eller mindre materiellt värde, men helt uppenbart översteg deras känslovärde allt annat. Deras ursprung kunde associeras till familjens och släktens

tidigare skeden på fastlandet. Associationen kan tolkas som translokal. Hur högt föremålets värde är blir klart av konstaterandet att de kommer att förbli i hans ägo. Det framkommer också att släktens historia redan håller på att traderas till följande generation. Kontinuitet som dessa föremål translokalt också symboliserar sträcker sig således över flera generationer.

Två intervjuade hade sina rötter längre borta i Karelen bakom den nuvarande ryska gränsen. För båda kändes det att det verkliga hemmet inte hade varit på den ort där de som barn bott och växt upp. Liknande känslor har uppmärksamats också i andra studier som handlat om karelska evakuerade (jfr Savolainen 2007, 139 och Ståhls-Hindsberg 2007, 97). Den ena intervjuade var född på fastlandet och hade således inga personliga minnen från Karelen. Men eftersom föräldrarna alltid talat om hemmet i Karelen som det ”riktiga”, hade hon aldrig fått en hemkänsla på den orten där hon växt upp. Hon hade själv aldrig besökt hemplatsen, men hade sett på videon som andra familjemedlemmar spelat in på sina resor. Byggnaderna fanns inte längre kvar, men en bit av den gamla ladugårdens stenfot som hon fått som souvenir därifrån förvarade hon som en kär skatt (kvinna f. 1949b). Uppenbarligen utgör stenen en konkret men samtidigt en känslomässig translokal symbol för de karelska rötterna. Den associeras till det ”riktiga” hemmet i Karelen och i föräldrarnas berättelser.

Den andra intervjuade var själv född i Karelen. När det på 1990-talet blev möjligt att resa över gränsen hade hon tillsammans med sin familj besökt sin gamla hemgård två gånger. Dess nuvarande förfallna tillstånd och också vanskötseln av hela omgivningen gjorde att besöken kändes tunga (kvinna f. 1932). Skillnaden mellan barndomsminnen och den nu rådande verkligheten var uppenbarligen stor. Också själva berättandet om dessa besök uppväckte fortfarande djupa känslor (jfr också Savolainen 2007, 143-144). Trots det långa avståndet hade dessa barndomsminnen likväl

sporrat henne till två besök, vilket också avslöjar hemplatsens stora betydelse för henne. Man kan här tala om translokal positionering på emotionell nivå. I båda dessa fall kan man hänvisa till Karen Armstrong (2004, 61) som betonar betydelsen av börd och ursprung för emigrerade personer. Ursprunget och bördens innebär utom rötter också kontinuitet, som i sin tur skapar en symbolisk translokal förbindelse med det gamla hemmet. Här kan man också spekulera i om betydelsen av det karelska hemmet hade varit lika stor oberoende av den intervjuades nuvarande boningsort på Åland. Armstrongs betoning ovan skulle antyda det. I dessa fall kunde man kanske tala om dubbel translokalitet.

För många personer utgör fotografier en nyckel till minnen och till det förflutna. En intervjuad hade aldrig träffat sin farmor, men ett gammalt foto av henne i en till synes mörk klänning aktiverade tankar om hennes eventuella sorg och lidanden hon i sitt liv gått igenom. På detta sätt blev farmodern en väsentlig del av familjens historia och informantens tillvaro, ”en påminnelse om släktens kontinuitet” såsom hon själv uttryckte det (kvinna f. 1948). Denna kontinuitet kan också tolkas som translokal över geografiska avstånd. Kontinuitet i tankarna hade tydligen också en annan intervjuad som av gamla släktfotografier planerade ett fotocollage. Några fanns redan på sin plats på väggen och som färdigt skulle det föreställa släktens historia (kvinna f. 1949b). Utom kontinuitet symboliserade alla dessa fotografier kanske också trygghet, närhet och allt det positiva som de intervjuade förknippade med de personer som genom fotografierna på detta sätt blev translokalt närvarande i deras tillvaro.

I vissa fall igen kunde fotografierna väcka så starka känslor att man helst höll dem borta från åsynen såsom en intervjuad gjorde:

F: Nå har du fotografier från barndomen och från barndomshemmet?

S: Jo det har jag, ganska mycket, ja. Ganska många fotografier från barndomstiden och ock-

så av dessa personer som har varit viktiga för mig.

F: Och hur många gånger /.../ hur ofta tittar du på dom och liksom ser på dem och tänker på dem då?

S: Vet du, ärligt sagt så tittar jag sällan.

F: Dom är inte framme?

S: Nej, för att jag blir så full av vemod, jag blir nedstämd.

F: Så du vill int ha dom framme?

S: Nej.

F: Nå när vill du titta på dem då? När blir ett sådant tillfälle?

S: Ibland, när jag får en sån känsla riktigt, när jag är helt ensam. Då sätter jag på en viss sorts musik, när jag är ensam och då bubblar den här tanken att nå, nu måste jag titta på dom där...

F: Foton igen, just det. Att det är i vissa sammanhang.

S: Ja, det är det nog. (kvinna f. 1938)

Trots en lång tid på Åland spelade fotografierna från barndomshemmet och av betydelsefulla personer fortfarande en viktig roll i denna intervjuades liv. Längtan och melankoli som de förorsakade har konstaterats vara typiska drag också hos många emigranter långt borta från sina hemländer (jfr Sallinen 2004, 92-95). I deras fall tycks det framför allt ha varit det långa geografiska avståndet och ovetskap om när man kanske kunde resa tillbaka som skapade dessa känslor. I exemplet ovan var det tidliga avståndet också långt och förorsakade saknad. Dessa personer var ju definitivt borta från ens liv, men genom fotografierna levde de translokalt kvar på en känslomässig nivå.

Några intervjuade berättade att gamla familjefotografier gjorde dem glada till mods, men hade ingen större betydelse för dem längre (t.ex. kvinna f. 1958). En person avslöjade däremot hur han på besök hos sina vänner hatade att de presenterade sina familjealbum för honom. Att titta på foton av helt främmande människor var ytterst långtråkigt. Han antydde att det här också var en orsak till varför hans egna fotografier inte var ordnade. Han ville inte försätta sina gäster i samma situation (man

f. 1945). Hannu Sinisalo som forskat i visuell antropologi talar om fotografiernas ytnivå och djupnivå. På ytnivån kan man se endast direkt synliga personer, objekt och miljöer. Djupnivån igen avslöjar verkliga kulturella betydelser av de fotograferade elementen, men kräver samtidigt bred kunskap om relationen mellan dessa element och om hela kulturen (Sinisalo 2005, 210). Uppenbarligen var fotografiernas ytnivå med en mängd främmande människor inte intressant eftersom informanten saknade deras verkliga betydelse och en personlig och djupare kunskap om dem. Den intervjuade ovan ville dock inte kasta bort sina egna fotografier. Kanske hade de någon betydelse för honom trots allt, även om de inte var av någon större vikt för hans tillvaro.

Utsagorna ovan indikerar att värdet man sätter på såväl föremål som fotografier alltid är beroende på hur man ser och tolkar dem. Tolkningarnas inre värld skapas genom existerande objekt och material till en kombination av fakta och fiktion utan att göra skillnad mellan dessa (jfr Latvala 2000). I föremålen och fotografierna förvaras upplevelser av olika slag. För några intervjuade kunde de vara laddade med starka minnen, de kunde aktivera tankar och såväl positiva som negativa känslor anknutna till platser och personer som varit viktiga för dem (jfr Kirshenblatt-Gimblett, 1989, 331-332). De signifikanta andra blev m.a.o. ihågkomna genom olika slag av representationer. Genom på så sätt skapade translokala sociala rum kunde personerna förflytta sig tillbaka i tiden och förstå betydelsen av sina rötter. De kunde se djupnivån av fotografierna och även av föremålen, som då blivit en del av deras personliga historia och samtidigt också en del av deras självbild (Stier 1998, 44).

Betydelsen av familjehistorier

På frågan om man inom släkten brukade berätta historier om gamla händelser, släktingar eller familjemedlemmar gav alla intervjuade utom två ett jakande svar. Den ena av dem förklarade att föräldrarna arbetat så hårt att de aldrig haft

tid att berätta något och att morföräldrarna redan varit gamla, när han själv var ung (man f. 1954). I det andra fallet hade man publicerat flera genealogiska böcker innehållande även historier om olika släkt- och familjemedlemmar. Alla i släkten kände till dessa och kunde själv läsa om personer och händelser i böckerna och prata om dem också vid släktmöten som man regelbundet brukade ordna (man f. 1947). Släkthistorierna var således inte alls utan betydelse, tvärtom.

En intervjuad nämnde att varje gång som hon och hennes syskon träffades brukade de roa sig med att berätta gamla historier om händelser och personer som de alla hade känt. Det fanns inte bara några historier utan många:

S: Det finns massor av dem, massor av dem, alla möjliga historier. Och det var just hon som vi kallar vår moster, som egentligen är min mamas moster, som berättade mycket sådana här gamla historier. Och dessa berättar vi sedan för varandra när vi träffas och skrattar åt dem. Vi har egentligen väldigt roligt av det, för hon var en bra berättarska och vi kan därför fortfarande skratta så mycket åt alla de här hennes historier. Och alltid när vi träffas, vi syskon, så alltid är det någon som kommer ihåg någon sådan historia. Min man brukar säga att ni pratar så mycket alltid, att hur kommer det sig att ni kan ha så mycket att prata om, men det är det här gamla historierna, det är dem vi fortfarande skrattar åt. (kvinna f. 1932)

De berättade historierna kunde associeras till de omtalade personerna på fastlandet som på det sättet kunde tolkas bli translokalt närvarande i den aktuella situationen. Några intervjuade konstaterade att de historier som man kom ihåg och under familjens sammankomster berättade för varandra mest gällde deras egen barndom. De var minnen av vad syskonen hade upplevt hemma tillsammans. Men många gånger hade man upplevt det på olika sätt och ibland hade vissa händelser totalt fallit i glömska såsom en fru berättade:

S: /.../ Och det är ganska intressant sen, när man är nio syskon kvar som vi är och när vi liksom tänker på det som hände när vi var barn, så alla kommer ihåg olika saker. Man tycker att det som någon berättar, så tänker man, att nej, det här har jag aldrig varit med om och ändå har

man varit! Det finns förstås mycket gemensamt och, men det är mycket som man har upplevt på olika sätt. (kvinna f. 1928)

Minnen och gamla familjehistorier om släkten på fastlandet kan ses som faktorer som skapar samhörighet och närhet mellan familjemedlemmarna. Traditioner och historier om gamla släktingars levnadsbanor kan bli institutionaliserade för allmän användning inom släkten. De blir en repertoar om de signifikanta andra. De kan berättas i underhållningssyfte såsom i det första citatet ovan eller också som varnande exempel (jfr Wolanik Boström 2005, 42). Även om personen i exemplet ovan inte kunde komma ihåg att hon varit med om sådant som de andra berättade att hade hänt, hade hon accepterat det som ett faktum. I sådana fall är det centrala inte längre det personliga minnet, utan sättet hur det smälter samman med släktens kollektiva minnen som en del av dem (jfr Korhakangas 2005, 135). Då blir de enskilda berättelserna en del av detta kollektiva minne, men också en del av alla medlemmars personliga historia med associationer till personer och händelseplatser, vilket skapar en känsla av gemenskap dem emellan.

Om dessa gamla historier fortsätter att vara en del av det translokala kollektiva minnet inom familjerna beror på hur den yngre generationen på Åland tar dem till sig. Majoriteten av de intervjuade konstaterade att de unga inte var så intresserade av de gamla historierna utan upplevde dem som närmast uttråkande (t.ex. kvinna f. 1948). Trots det ansåg många det vara viktigt att man för sina barn berättade om deras finska rötter och allt vad det innebär, för när de blev äldre och förstod bättre skulle intresset för det egna ursprunget kanske vakna. Några intervjuade beklagade nämligen att de inte hade frågat sina egna föräldrar om familjens och släktens förflutna skeden medan dessa ännu levde. Nu var det för sent att få veta om dem (t.ex. kvinna f. 1946, kvinna f. 1949a).

Släkten, familjen och barndomshemmet har på olika sätt varit symboliskt närvarande i de intervjuades nuvarande vardag. Betydelsen av

dem visar sig i kontakterna släktingar emellan, i minnen som är laddade i vissa föremål och fotografier samt i historier som berättas om gamla familjemedlemmar och släktingar. Dessa fungerar som en länk som bildar kontinuitet från det förflutna på fastlandet till nuet på Åland. Genom dem uppstår också på en symbolisk och emotionell nivå olika slags translokala sociala rum som skapar gemenskap inom familjen och släkten. Samtidigt innebär detta att man känner sig vara ett med sig själv trots de förändringar som man i livet upplevt.

Språkliga och etniska manifestationer

Identiteter och tillhörigheter handlar inte bara om känslor och upplevelser utan har också ett samband med beteende och handling. Man förväntar sig således att vissa samhörighetskänslor omsätts i handlingar (jfr Ståhlberg 1995, 40). Hur de finskspråkiga kunde ge konkreta uttryck för sina tillhörigheter i den svenskspråkiga omgivningen står i fokus i den följande diskussionen. Detta exemplifieras med val av barnens namn, användning av massmedia, böcker och musik samt med traditioner man ansåg som finska och som man brukade iakttä. Alla dessa kan anses som kulturella praktiker och aktiviteter som kan antas ha följt med från fastlandet till den nya hemorten (jfr Gustafsson 2007, 25).

Val av barnens namn

Såsom majoriteten av de svenskspråkigas familjer i Nystad var största delen även av de finskspråkiga intervjuades familjer på Åland språkligt blandade. I Nystad ville en del av dessa föräldrar ge sina barn också svenska namn för att påminna dem om deras rötter (Kuczynski 2006, 278). Valet av barnens namn kunde därför förmodas åtminstone delvis reflektera de intervjuades identifikationer också på Åland.

Att det fanns en stor variation i barnens namn är naturligt med tanke på vad allt valet kunde påverkas av. I en familj hade man diskuterat vad olika namn betydde i olika språk och

förkastade alla sådana namn som förorsakade omöjliga associationer:

S: Nå jag hade en rätt så klar bild av att namnet borde fungera både på finska och på svenska och gärna också internationellt. Att inte tänkte vi ens på sådana namn som *Örjan* eller *Gunlög* eller andra liknande. De är lite för mycket sådana där nordiska. Och vi valde inte heller sådana finska namn som skulle ha varit besvärliga. *Asko* exempelvis betyder ungefär spy på spanska och *Marika* igen betyder homosexuell på spanska, att sådana kunde man ju inte tänka. Och inte heller *Elin* som på finska betyder organ. Inte kunde man ju välja sådana. Att vi måste tänka på att om vi någon gång kanske bor utomlands, så måste de ha namn som passar också då. (man f. 1965)

Barnen i familjen ovan hade i stället fått tilltalsnamn som förekom både som svenska, finska och internationella varianter, men de skrevs på svenska. De följande namnen kom sedan från båda föräldrarnas släkt och något av dem kunde också vara helt finskt. I en annan familj tyckte man att tilltalsnamnet, om det sedan var finskt, svenskt eller internationellt, borde passa ihop med familjens släktnamn (kvinna f. 1948). I en tredje familj hade barnens namn valts på basis av hurdant lynne barnen tycktes ha, men namnen var likväl internationella (kvinna f. 1946). Vidare i en familj hade man tänkt på hur ett eventuellt finskt namn skulle uttalas på Åland. Detta gallrade bort en del finska namn som omöjliga (kvinna f. 1949a).

I de tre helt finskspråkiga familjerna hade man i en familj gett barnen enbart finska namn. Det kan bero på att två av barnen i denna familj var födda på fastlandet och endast ett på Åland och detta hade då i likhet med sina syskon fått finska namn (man f. 1945). Det är tydligt att namngivningspraktiken här följde med till den nya hemorten trots omgivningens olika språk. I de två övriga familjerna däremot hade barnen fått både finska och svenska namn. I det ena fallet hade man ett gammalt svenskt mansnamn som gått i släkten under flera generationer. Sönerna inom släkten får fortsättningsvis alltid också detta namn. I denna familj hade sonen ett finskt tilltalsnamn och det andra namnet var

detta svenska namn. Men redan i skolan ville han bli tilltalad med sitt svenska namn. Enligt den intervjuade genomgick sonen tydligen något slags identitetskris då, vilket kanske gjorde att han inte ville avvika från sina kamrater (jfr diskussionen i Kuczynski 2006, 281). Dottern som hade varit mycket yngre vid inflyttningen till Åland hade inte haft samma problem med sitt finska tilltalsnamn, noterade han (man f. 1947). I den andra familjen hade båda barnen fötts på Åland och det första barnet hade fått ett helt svenskt namn, medan det andra igen hade ett helt finskt namn. Ett av det första barnets namn hade visserligen anor också inom den ena finska släkten, men smeknamnet som barnet alltid tilltalats med förekommer sedan i båda språken. Även det andra barnets tilltalsnamn finns i båda språken (kvinna f. 1949a). I detta fall märks det tydligt att det är den lokala svenska omgivningen som inverkat på barnens namnval, eftersom föräldrarna båda är finskspråkiga.

I tre familjer hade barnen fått helt svenska namn. I alla dessa hade den svenskspråkiga makens opinion varit avgörande (kvinna f. 1928, kvinna f. 1938, kvinna f. 1958). Två av dessa makar accepterade inga finska namn, även om ett sådant för det första barnet hade varit på förslag i den ena familjen. Senare hade den intervjuade inte ens försökt föreslå något finskt (kvinna f. 1938). I den andra familjen hade man dock utom ett svenskt familjenamn också valt ett namn från den finska släkten, men i en svensk skrivform (kvinna f. 1928). Motviljan mot finska namn i dessa familjer hängde tydligen ihop med den allmänna negativa inställningen mot allt finskt som på 1950- och 1960-talen förekommit på Åland. Båda intervjuade nämnde om detta i ett annat sammanhang. Den lokala omgivningens inverkan kan tolkas här vara stor. Också i den tredje familjen hade maken valt svenska namn. De härstammar likväl från såväl den svenska som den finska släkten, men skrivs i svensk form (kvinna f. 1958).

I de övriga familjerna hade åtminstone nå-

got av barnen ett finskt namn som kunde förekomma antingen som tilltalsnamn eller som andra eller tredje i ordningen. I en familj hade sonen fått ett finskt andra namn trots att familjens hemspråk var svenska (kvinna f. 1932). Ofta var det också här fråga om ett namn som gått i släkten. En informant hade gett sin dotter det namn som hennes far egentligen velat ge henne, men som hon likväl inte hade fått. Namnet skrivs på samma sätt i båda språken. Vidare kom det yngsta barnets tilltalsnamn från hennes fars släkt, medan det äldsta hade fått sitt namn från den åländska släkten (kvinna f. 1949b). På samma sätt förefaller det vara i de övriga familjerna. Föräldrarna hade prioriterat namn som skrevs på samma sätt i båda språken, men något av namnen kunde också vara helt svenskt eller finskt (kvinna f. 1946, kvinna f. 1948).

I de intervjuades familjer tycktes orsaken till barnens namnval i de flesta fall ha varit att namnen hade traditioner både i den finska och i den åländska släkten. De namn som föräldrarna ansåg som finska hade kanske inte alltid precis samma skrivna form som de hade haft inom den finskspråkiga släkten, för man föredrog ofta internationella varianter eller ett svenskt sätt att skriva dem. Barnets namn kunde likväl lätt kopplas samman med det gamla traditionella namnet. Det är tydligt att föräldrarna på detta sätt ville ge barnen en möjlighet att bli medvetna om sina rötter och kanske i framtiden känna samhörighet också med sin finska släkt (jfr Stier 2003, 18). Samtidigt återspeglas här dessutom de finskspråkiga föräldrarnas egna identifikationer med sitt ursprung och deras vilja till kontinuitet, att föra familjens namntraditioner vidare. Genom att föredra den svenska eller internationella skrivformen tog man också hänsyn till den svenskspråkiga maken eller maken, men det kan samtidigt ses som en rätt tydlig inverkan av den åländska omgivningen. Allt detta kan tolkas som en translokal positionering som reflekterar tillhörigheter med både den finska och den åländska dimensionen av tillvaron.

Användning av massmedia

När det i det föregående gällt det förgångnas betydelse i nuet studeras i det följande hur nuet ter sig i de finskspråkigas vardag, dvs. hur de finskspråkiga finner sig och handlar i sin situation. Användningen av massmedia har oftast tagits med som ett sätt att manifesteras etniska och språkliga tillhörigheter (t.ex. Ståhlberg 1995, 41-42, 52-53; Sundback 1994, 7). Att tillgången på massmedia på eget modersmål är viktigt för en persons identitet har belysts också i emigrantsammanhang (Pilli 1986, 121-122). Vilka translokala identifikationer kan man då finna bland de finskspråkiga på Åland? Med dem diskuterades vilka tidningar de brukade läsa, vilka tv-program de tittade på och vilka radiostationer de lyssnade på. Som regel brukade även de finskspråkiga läsa de lokala dagstidningarna *Ålandstidningen* eller *Nya Åland*. Ofta läste man den andra på arbetsplatsen (t.ex. man f. 1947, man f. 1965). Även till två av de helt finska hemmen prenumererades någondera lokala tidningen. Som lokalt förankrad ville man följa med vad som skedde i ens omgivning. Utom dessa lokala kom det riksomfattande *Huvudstadsbladet* till fem intervjuades hem. Detta är också naturligt, eftersom makan eller maken var svenskspråkig, men alla i familjen kunde på så sätt också läsa om händelserna på fastlandet. En person läste tidningen dessutom via Internet (kvinna f. 1946). Bara två personer prenumererade en finsk dagstidning, *Åbotidningen Turun Sanomat* (kvinna f. 1938) eller den riksomfattande *Helsingin Sanomat* (man f. 1947). En informant läste en sådan samt de finska kvällstidningarna *Iltalehti* och *Iltasanomat* via Internet (kvinna f. 1946).

En intervjuad hade tidigare i flera år fått en finsk lokaltidning som tack för sin gästfrihet. Hon hade nämligen inkvarterat släktingar och bekanta från sin hemtrakt under deras semesterbesök på Åland. Senare hade hon själv fortsatt att prenumerera på tidningen, men slutat, då hon "inte längre kände för det". Numera läste hon enbart svenska tidningar (kvinna f.

1928). Tydligt hade tidningens lokala nyheter med åren börjat verka främmande, då de inte längre kunde återspegla den gamla hemtrakt hon kunde känna igen (jfr Kuczynski 2006, 273-274). Så hade det i vissa fall skett också med finska veckotidningar och tidskrifter. Man hade börjat prenumerera på dem åtminstone delvis för språkets skull (t.ex. kvinna f. 1928), men slutat senare, då man inte längre kände de personer som där skrevs om (bl.a. kvinna f. 1948, kvinna f. 1949b). I stället kunde man köpa lösnummer av dem (kvinna f. 1948) eller låna dem på biblioteket (kvinna f. 1946). En intervjuad brukade vid biblioteksbesök passa på att bläddra i finska damtidningar av samma orsak (kvinna f. 1949b).

Det fanns dock flera intervjuade som fortsättningsvis prenumererade på finska veckotidningar. Så skedde i två helt finska familjer (man f. 1945, kvinna f. 1949a) och i en familj med svenska som hemspråk (kvinna f. 1932). Ett par intervjuade läste sådana på båda språken (kvinna f. 1938, man f. 1947). I några familjer var det antingen någon facktidning (t.ex. man f. 1965, man f. 1954) eller en gratistidning som ensam fick stå för det finska inslaget. Dess betydelse behövde likväl inte vara mindre. I det följande är det tydligt att tidningens språk och innehåll kunde associeras till familjens förflutna på fastlandet:

S: /.../ Jag får *Pirkka*, jag bytte den till den finskspråkiga och sen... den är nog en bra tidning.

F: Vad heter den svenskspråkiga då?

S: *Birka*.

F: Aha, *Birka*.

S: Ja, det är härligt, att man i K-affärerna gör en tvåspråkig tidning och de har dessutom också olika innehåll. Min man motsatte sig kraftigt det, att inte ska vi byta, eftersom de har helt olika artiklar. Men då de här *Pirkka*-artiklarna berättar om folk som vi också känner från vår studietid, men det där... nog skulle jag gärna vilja ha båda versionerna (kvinna f. 1958).

När det gäller tv-program var det i regel både finsk- och svenskspråkiga kanaler man brukade titta på. På Åland syns bäst SVT från Sverige, men man kunde också titta på *Yle*s

(den finska rundradions) två kanaler eller den kommersiella *MTV*:s kanal tre från fastlandet. Ofta ville man se de finska eller finlandssvenska nyheterna (t.ex. kvinna f. 1958, kvinna, f. 1949b), vilket visar att man var intresserad av händelserna där. I andra program kunde det vara innehållet som var avgörande:

F: /.../ Hur är det med tv-kanalerna då? Du sade att du tittar på nyheterna.

S: Ja, alltså finskspråkiga. Nog ser jag lite på alla nyheter, både från Sverige och från Finland, men alltså jag vill nog titta på dem från Finland. Men å andra sidan tittar vi hos oss ganska mycket på tv, för att vi alla tycker om filmer och också om andra program. Så det fördelar sig ganska jämt det här tittandet enligt det när man vet vilken film det gäller eller så. Att det inte är språket som är avgörande. (kvinna f. 1948)

Några intervjuade uppvisade transnationella intressen. En man berättade att han utom på de nordiska kanalerna också kunde surfa på tyska och engelska kanaler beroende på programbudet. Nyheterna brukade han på samma sätt se från flera svenska och finska kanaler (man f. 1947). En annan såg själv både på finska och svenska kanaler men försökte aktivt se till att barnen också skulle titta på finska barnprogram och det var framför allt för språkets skull (man f. 1965). En äldre intervjuad berättade att hon tidigare sett nästan enbart på svenska program. Även om hon hade haft en egen tv-apparat, hade hon helst suttit bland den övriga familjen och sett på program från Sveriges tv. Efter att ha blivit ensam hade hon nu allt oftare börjat se på finska program (kvinna f. 1928). På liknande sätt hade en annan intervjuad gjort då hon senare hittat en finsk vän som hon gärna såg på finska program med (kvinna f. 1938). I dessa fall hade språkets betydelse ökat med tiden och föranlett gränsöverskridande praktiker.

Gränsöverskridande aktiviteter uppvisade också en fru som påpekade att det är en stor brist om man inte kan finska, eftersom det ofta kom så bra program på finsk tv, som hon brukade titta på (kvinna f. 1932). Detsamma gällde två finska familjer där man för det mesta

tittade på finska program. I den ena familjen följde man med alla de tre finska kanaler som man kunde se på Åland och dessutom ett europeiskt sportprogram (man f. 1945). I den andra familjen var den finska tv:n i regel alltid på och om man ville se på något annat, måste den kanalen sökas skilt (kvinna f. 1949a). Finska program föredrogs även av två andra intervjuade. I det ena fallet hade mannen tv:n för sig själv för den åländska frun brukade inte se på tv överhuvudtaget (man f. 1954). I det andra fallet hade frun skaffat en egen apparat enkom för att kunna se på finska program (kvinna f. 1946).

I fråga om radioprogram var det många som ansåg att man på Åland endast kunde höra en finsk kanal, *Radio Suomi*. Vissa tider på dygnet tar lokalradiostationen *Turku radio* från Åbo över *Radio Suomi* och sänder lokala program från fastlandet. Man lyssnade trots det på *Radio Suomi* för att man ville lyssna på en finsk kanal (kvinna f. 1932, kvinna f. 1938, kvinna f. 1946, kvinna f. 1948, kvinna f. 1949a, kvinna f. 1958, man f. 1945). En person påstod däremot att det var *YleX* som bäst hördes på Åland. Trots dess profil som den finska riksradios ungdomskanalen lyssnade han på den hemma just för hörbarhetens skull. I sin bil hörde han på en kommersiell åländsk kanal (man f. 1965). En intervjuad kunde dessutom sommartid på sin stuga närmare fastlandet lyssna på radions finska riksprogram *Yle 1* (kvinna f. 1932). En del tyckte att det var just musiken och de korta nyheterna som var det viktigaste som man ville höra på finska. Däremot lyssnade några intervjuade i sina bilar och även hemma på den lokala radiokanalen *Ålands radio*. Den sänder också mycket musik varvat med korta lokala nyheter som man var intresserad av (kvinna f. 1928, kvinna f. 1949b, man f. 1954). En man lyssnade på radio endast för att få veta hurdan väder det lovades och då var det bäst att lyssna på vädret till sjöss. Om vinden var östlig lönade det sig enligt honom att lyssna på *Radio Suomi* och om vinden var västlig fick man den bästa rapporten från

Radio Uppland (man f. 1947). Här hade den translokala kutymen en uppenbar geografisk dimension.

Såsom det framgått ovan är det de svenskspråkiga dagstidningarna som spelar en dominerande roll när det gäller tidningsläsande i de intervjuades familjer. Det är den lokala åländska vardagen med sina aktualiteter som genom dem förmedlas och som känns viktig. Finska veckotidningar och andra finska tidningar tycks tidigare ha balanserat situationen något, men i många familjer hade man slutat med dem. Såsom ovan antytts har deras betydelse minskat genom att innehållet numera upplevs främmande. Det motsvarar inte längre de intervjuades förväntningar. Att man likväl läser finska tidningar då och då avslöjar att de inte är helt utan betydelse. Särskilt i de finska familjerna där man regelbundet läser finska tidningar förefaller de ännu vara av stor vikt. För dessa personer fungerar tidningarna från fastlandet translokalt: i den åländska vardagen skapar de ett socialt rum där man kan känna samhörighet med samma modersmål som man själv talar och kanske också med den upplevelsevärld som de för sina läsare förmedlar.

Användningen av tv och radio uppvisar i sin tur en rätt stor variation. Då både svenska och finska tv-program kunde locka tittare närmast beroende på innehållet, lyssnade man på antingen finska eller svenska radioprogram, mest kanske just finska. Visserligen fanns det intervjuade som mest tittade bara på finska tv-program, men detta skedde närmast i de finska familjerna eller så att man hade en egen apparat till sitt förfogande. För dem fungerade dessa medier gränsöverskridande. Likaså fanns det enstaka intervjuade som enbart lyssnade på åländska radiokanaler. En förklaring kunde vara att i språkligt blandade familjer tjänade tv:n båda språken då man måste komma överens med de övriga i familjen vad man ville se på. Radion däremot hade blivit en mera intim sak som man kunde lyssna på utan att ta hänsyn till andra. Då valde man helst kanaler som sände program på ens modersmål, även om

t.ex. nyheterna inte ens gällde det lokala samhället där man bodde utan fastlandet. På så sätt fick man möjlighet att identifiera sig med en bekant språkmiljö, där man omedelbart kunde överskrida inte endast en språkgräns utan också geografiska avstånd.

Böcker och musik, på vilket språk?

Ett finskt inslag i vardagslivet utgjordes också av att de flesta intervjuade läste eller hade läst sagor på finska för sina barn, när dessa varit små. Det var endast i två familjer där man bara läst sagorna på svenska och i båda dessa talades enbart svenska som hemspråk (kvinna f. 1928, kvinna f. 1932). Ytterligare i en familj hade det varit den svenskspråkiga faderns uppgift att läsa kvällssagan för barnen, men modern hade sedan för dem läst finska barnböcker andra tider (kvinna f. 1958). Det finska språket kändes förstås som naturligt, eftersom det var modersmålet och det språk man bäst kunde. Men genom de finska sagorna och barnböckerna ville man kanske också förmedla barnen en annan dimension av vardagslivet som gick på finska, även om dessa ännu inte själva förstod betydelsen av det.

De intervjuades egna läsvanor varierade. För några räckte inte tiden numera till att läsa böcker (bl.a. kvinna f. 1938), medan andra kunde vara storkonsumenter av dem (man f. 1945, man f. 1947). På vilket språk det sedan skedde varierade likaså. Tidigare hade man läst mera på finska, men många ansåg att litteraturen på svenska numera dominerade (kvinna f. 1928, kvinna f. 1932, kvinna f. 1946, kvinna f. 1948, kvinna f. 1949b, man f. 1945, man f. 1947). Endast få personer läste helst på finska (man f. 1945, kvinna f. 1949a, man f. 1954). Även om biblioteket hade ett rätt bra urval av finska böcker hade man snart läst alla sådana som man var intresserad av (t.ex. man f. 1945, kvinna f. 1948). Personalen fick dock beröm för att de också av begäran skaffade finsk litteratur (kvinna f. 1948, kvinna f. 1949a). Finska böcker kunde man dessutom då och då få som presenter (man f. 1947) eller låna av sina vän-

ner eller släktingar (kvinna f. 1946, kvinna f. 1948, man f. 1965).

Ville man köpa finska böcker, fick man passa på att göra det på fastlandet, om man annars var på besök där (t.ex. kvinna f. 1948, man f. 1954). En intervjuad som också läste mycket litteratur på finska berättar om detta som följande:

F: Nu hur är det, läser ni själv böcker?

S: Ja, jag läser. Jag är en sådan där storkonsument.

F: Alltså på finska?

S: Nå, både och. /.../

F: Varifrån får ni de här finska böckerna?

S: Nå från biblioteket, därifrån har jag fått. Men där finns det så lite av dem att snart har jag läst dem alla. Och sen har jag alltid... när vi far till fastlandet, så köper jag i de här antikvariater. Alltid mycket åt gången och...

F: Det blir då tunga väskor att bära, när böckerna väger så mycket.

S: Det blir det! (man f. 1945)

En orsak till den svenskspråkiga litteraturens numera dominant ställning kunde kanske vara, att tillgängligheten på finska böcker på Åland tydligen var begränsad. En annan orsak kunde vara att i början var kunskaperna i svenska inte på samma nivå som i finska. Exempel på behovet av litteratur på modersmålet i nya förhållanden efter emigrationen ges bl.a. av historikern Arja Pilli (1986a, 123-144). När man senare blivit mera tvåspråkig kunde man välja sin läsning utan att tänka på språket. Det var kanske därför ibland svårt att komma ihåg på vilket språk man egentligen hade läst något (t.ex. kvinna f. 1958, man f. 1965). Det lokala åländska samhällets inverkan är här uppenbar.

När det gäller de intervjuades sedvänjor i fråga om musik tycktes språket för de flesta inte vara avgörande. Många föredrog att lyssna på enbart instrumental eller klassisk musik (kvinna f. 1938, kvinna f. 1948, kvinna f. 1949b, man f. 1947). Två intervjuade ansåg att det inte spelade någon roll om man sjöng på finska eller på svenska, själva musiken var viktigare

(kvinna f. 1958, man f. 1954). Dock hade den ena av dem köpt några finska skivor inkom för språkets skull. Även en tredje person påpekade att han försöker skaffa också finsk musik, även om han mest tycker om latinamerikansk musik (man f. 1965). En intervjuad prioriterade internationell musik och ansåg att svensk musik liknade den mera än den finska. Finsk tango-musik t.ex. var endast skrattretande (kvinna f. 1946). Ytterligare en var van vid att dagligen lyssna på musik från Ålands radio, som då brukar sända svensk musik. Visserligen hade hon också finsk andlig musik på en skiva, som hon brukade lyssna på. Innehållet tycks här ha varit avgörande och inte så mycket språket (kvinna f. 1928).

Endast tre intervjuade föredrog klart och tydligt finsk musik. En av dem lyssnade helst på finsk tangomusik och hade regelbundet också bevistat den finska tangofestivalen i Seinäjoki i Österbotten (man f. 1945). Även de två övriga tyckte helst om finsk musik och försökte också köpa finska skivor på besök på fastlandet (kvinna f. 1932, kvinna f. 1949a). För den andra av dem förefaller finsk musik vara mycket viktig:

F: Min följande fråga gäller just hurdan musik ni lyssnar på.

S: Finskspråkig, absolut finskspråkig! Att det går en så stark gräns där på Skiftet att det känns som dag och natt.

F: Kommer den från radion eller har ni skivor också?

S: Ja, vi har skivor också och de är alltid finskspråkiga. När vi är på fastlandet, så köper vi alltid sådant som då är nytt, både lättare musik och mera klassisk, allt som finns. (kvinna f. 1949a)

Det sägs att musiken är internationell av sig, man förstår den utan att behöva kunna ett visst språk. Att smaken är personlig kan sägas stämma också med de flesta finskspråkiga på Åland som helst lyssnade på musik, där orden inte hade någon betydelse. Om det sedan också hade att göra med den rikssvenska underhållningsmusikens dominans på Åland liksom bland finlandssvenskar på fastlandet är svårt

att säga (jfr Lindqvist 2001a, 395). Kanske kändes den sortens musik främmande och eftersom finsk musik inte kunde köpas på Åland föredrogs instrumentalmusik. Om man ville lyssna på finsk musik, måste man skaffa den själv från fastlandet eller kanske resa till en festival där såsom ovan framkommit.

För dem som böcker och musik på finska var viktiga fungerade dessa på samma sätt. De skapade ett symboliskt socialt rum, där man kunde identifiera sig med sitt modersmål och kanske också känna samhörighet med innehållet i dem. Men speciellt musikens inverkan är djupare än så, tonerna tränger in sig i vårt sinne och skapar en stämning som man kan leva sig in i (jfr Lundström [2005], 13-16). Finsk tangomusik t.ex. skapar en stämning som translokalt kan knyta an till tangofestivalen på fastlandet som man sedan också varje år vill besöka.

Inslag av finska traditioner

Utom finska massmedier, böcker och finsk musik kunde iakttagandet av finska traditioner tolkas som uttryck för finsk samhörighet på Åland. Många informanter påpekade dock att vardagslivet på Åland numera inte skilde sig nämnvärt från det finska på fastlandet. Bastun t.ex. som anses vara en typisk finsk symbol finns också på Åland, men har kanske en annan betydelse för dem än för de finskspråkiga såsom en fru påpekade (kvinna f. 1949a). Detta bekräftas också av diskussionen i Lindqvists artikel om bastun och finlandssvenskarna. För finnar betyder bastubad utom kroppslig även en slags själslig rengöring (Lindqvist 2001, 359-363). En annan finsk symbol, som ursprungligen kommer från Karelen (jfr Sallinen-Gimpl 1994, 206-209), men som numera spritt sig över hela landet, också till Åland, är karelska piroger. En man sade sig flitigt köpa hem sådana. För honom betydde de utom mat också något finskt (man f. 1965). En annan intervjuad bakade sådana själv och hade också lärt sitt barnbarn att göra det (kvinna f. 1932). För henne utgjorde pirogerna tydligt en symbol för och kontinuitet från ett karelskt barndomshem

som hon inte ville bryta. En liknande symbol utgjordes också av en karelsk folkdräkt som hon vid vissa festliga tillfällen klädde sig i.

Av årshögtiderna diskuterades mest traditioner gällande julen och julbordet samt Valborg och självständighetsdagen. Även påsken och midsommaren nämndes. Påsken konstaterades vara likadan både på Åland och på fastlandet. Likaså ansåg en del att deras julfirande nästan inte alls skilde sig från julen på fastlandet. Undantaget utgjorde några traditioner såsom Lucia och tjugondag Knut som barnen överfört från skolan till familjen. Dessa ansåg man som svenska och åländska (bl.a. kvinna f. 1946, kvinna f. 1948, kvinna f. 1949a). Däremot ansågs läsningen av julevangeliet vid julbordet vara ett finskt drag som saknas i den åländska julen och som några intervjuade infört i sina familjer (kvinna f. 1928, kvinna f. 1932, kvinna f. 1958). En del tyckte vidare att julens traditionella finska maträtter, lådorna, saknats från åländska julbord, när de själva var nyinflyttade (bl.a. kvinna f. 1938, kvinna f. 1946, kvinna f. 1949a). Numera förekom åtminstone kålrotslåda också på Åland (kvinna f. 1949b).

De flesta berättade att julen i deras familj alltid firats så att julbordet också dukats med de traditionella finska rätterna. Några speciella rätter eller bakverk som upplevdes som ett måste kunde dessutom ha långa traditioner i den intervjuades familj (man f. 1947, kvinna f. 1948, kvinna f. 1949a, kvinna f. 1958). Detta hade säkert också att göra med att största delen av de intervjuade var kvinnor som ordnade en jul som liknade den de var vana vid från sitt barndomshem. En stämning som de på så sätt åstadkom skapade då ett socialt rum som förenade upplevelser från barndomshemmet på fastlandet med det lokala firandet. Därmed uppstod även translokala identifikationsmöjligheter. Endast i två familjer med åländska fruar var julen traditionell åländsk (man f. 1954, man f. 1965).

På valborgsmässoaftonen och på Valborg som för många finskspråkiga innebar en stor

fest på våren hade man inte alls samma traditioner på Åland som på fastlandet. Därför kändes det som en stor besvikelse, då det inte hände något t.ex. i Mariehamn:

S: Som stadsbarn jag var si du, jag hade ju vuxit upp i X, så jag var ju van att det var en enorm fest. Och när mina barn var små, vet du, så gick man ju finkläd på stan. Och kvällen före hade man festat och det var ju liv genom hela natten och sen hela Valborgsdagen vet du. /.../ Och sen kom jag hit och det var ingenting! /.../ Och jag var helt snopen på min första Valborg här. Och alla åländska män for till skärgården för att skjuta fågel. Nå inte alla, men en stor procent. /.../ Det var Valborg det! (kvinna f. 1938)

Utom folk saknades också rekvisita för Valborg, t.ex. ballongerna som är typiska på fastlandet (kvinna f. 1948, kvinna f. 1949b). Vidare kunde det närapå kännas skamligt att på Valborg ha studentmössan på, eftersom man inte brukade använda en sådan på Åland (kvinna f. 1949b). En förklaring kunde vara att studenttraditioner med mösspåtagning saknas på Åland. Några firade dock Valborg med sina vänner hemma (man f. 1947) eller med åläningar ute vid en brasa på aftonen eller på en picknick (kvinna f. 1946, kvinna f. 1958).

Även om det åländska midsommarfirandet i många avseenden är helt annorlunda än på det finska fastlandet, nämndes det bara av få intervjuade tydligen därför att diskussionen närmast gällde de finska traditioner man iakttog. I det sammanhanget ansåg några att midsommarbjörkar var en finsk tradition som de tidigare som boende på den åländska landsbygden iakttagit (kvinna f. 1932, kvinna f. 1948, man f. 1945). Den förstnämnda av dessa tyckte dock att seden också finns på Åland. Hos en intervjuad iaktogs seden fortsättningsvis (kvinna f. 1949a) och en man som numera bodde i ett höghus tog björkkvistar in i sin midsommarbastu (man f. 1945). Såväl björkarna som kvistarnas doft kunde associeras till midsommarfirandet på fastlandet. Den åländska midsommarstången nämndes i ett samband då man visat den lokala midsommaren för sina finska gäster (man f. 1945).

Utom på Valborg hade man upplevt be-

svikelse också gällande firandet av Finlands självständighetsdag, då åläningarna utnyttjade den lediga dagen för att fara på uppköp till Stockholm. Flera intervjuade betonade att de själva stannade hemma (kvinna f. 1932, kvinna f. 1946, man f. 1947, kvinna 1949a). På kvällen brukade nästan alla också tända ljus på fönsterbrädet eller ett annat lämpligt ställe. En fru konstaterade att om man såg ljusen brinna, visste man att det bodde finskspråkiga i huset, för åläningarna tände inga ljus då (kvinna f. 1938). Vidare kunde någon hissa upp den blåvita flaggan (kvinna f. 1949a) eller den åländska flaggan (kvinna f. 1928). En informant bodde nära ett statligt ämbetsverk som då flaggade blåvitt, vilket höjde också hans stämning (man f. 1945). Man kunde också delta i en finsk gudstjänst (t.ex. kvinna f. 1928). Att senare på kvällen på tv se på presidentens mottagning och balen på slottet hörde till kvällsprogrammet hos majoriteten av de intervjuade.

Att man ville hålla fast vid en del finska traditioner visar att man kände stark samhörighet med det finska. Genom maträtterna och sedvänjorna vid julen samt ritualerna vid självständighetsdagen och i viss mån vid midsommaren ville man skapa en stämning som man translokalt återkopplade till högtiderna på fastlandet. Genom de annorlunda inslagen kunde man på ett synligt sätt också artikulera sin kulturella tillhörighet. Vikten av dem visar sig också i den förnärmelse som upplevdes då man på Åland inte firade självständighetsdagen på samma sätt som på fastlandet. Man kunde inte se att detta kanske hade sin grund i de åländska erfarenheterna kring autonomins början. Besvikelsen gällde också Valborg som genom olika rituella praktiker på fastlandet delvis firas i offentligheten. Feststämningen skapas då tillsammans med andra. Den upplevda besvikelsen kan tolkas som en följd av att man uppfattade den uteblivna festen som ett slags förnekande av samhörighetskänsla från åläningarnas sida. Genom sin frånvaro hade dessa inte gjort sitt för att en förväntad feststämning skulle ha skapats. Att de lokala

traditionerna kunde vara olika hade man inte räknat med. Det som man trott vara för givet blev inte förstärkt. Därmed uteblev också ett identifikationsanbud.

Translokala tillhörigheter

Tidigare konstaterades att begreppen translokala och translokalisering hör ihop med transnationalism så att transnationalism samtidigt också är translokala. Vidare konstaterades det enligt sociologen Per Gustafson att det inom transnationalismen förekommer flera olika dimensioner. Det är närmast de tre första dimensionerna samt den sista som han nämner, som diskussionen ovan kan pejas emot. Dessa är *rörlighet* (kontakter, både virtuella och imaginära), *sociala nätverk* (familje- och släktband, vänner och bekanta), *kulturella praktiker* (språk, traditioner) samt *identiteter och tillhörigheter* (identifikation). De intervjuades translokala rörligheter kan ses både som fysiska i form av mer eller mindre återkommande besök och som virtuella såsom telefonkontakter. Deras besök till vänner och bekanta och speciellt familjemedlemmar på det finska fastlandet samt kontakterna via telefon med dem kunde åstadkomma upplevelser av gemenskap och närhet. Genom dessa bejakades och förstärktes känslan av samhörighet med dem. Intrycken man som boende på Åland fick genom massmedier, särskilt genom radio, samt i vissa fall genom tv, litteratur och musik kunde i sin tur definieras som imaginär rörlighet. Alla dessa rörlighetsformer skapade förbindelser och translokala sociala rum där samhörighetskänslan sträckte sig över språkliga och fysiska gränser.

I fråga om sociala nätverk och strukturer konstaterades kontakterna med familjemedlemmar och släktingar på fastlandet i vissa fall ha minskat, men att familjebanden trots det upplevdes som viktiga. Vissa speciella personer fungerade fortfarande som en del av de intervjuades signifikanta andra. Också barnens namn kan ses som exempel på släktbandens betydelse. Valet av både finska och svenska namn med traditioner i båda släkterna

reflekterar föräldrarnas strävan till kontinuitet över språkgränsen, men samtidigt även en känsla av translokala tillhörighet med sin egen familjebakgrund. Förbindelsen till fastlandet och det gamla barndomshemmet kunde man också upprätthålla på ett *känslomässigt* och *symboliskt* plan i form av föremål, fotografier och minnen. Dessa kan ses som symboliska strukturer som på olika sätt skapar translokala sociala rum och därigenom känslomässiga och symboliska band mellan de två lokaliteterna.

Vidare kan en del av informanternas aktiviteter som ovan kommit fram tydligt räknas som synliga *kulturella praktiker*. Några traditionsinslag till vardags, exempelvis bastubad eller ett etniskt betonat bakverk som upplevdes betydelsefulla, visar att man genom dessa fortfarande var förankrad i sin tidigare hemtrakt. En del sedvänjor under högtiderna – eller att man kände saknad efter dem – kunde åstadkomma upplevelser och stämningar som man kunde återkoppla till erfarenheter från den gamla hemtrakten på fastlandet. Medierna som förmedlare av ritualer och atmosfärer kunde i detta sammanhang spela en väsentlig roll. Tv:n kunde exempelvis framför allt under självständighetsdagen delvis förmedla de rätta stämningarna och kompensera den förnärmelse som uppväckts av ligkiltighet från omgivningens sida.

Vad gäller dimensionen identitet och tillhörighet framgår det av diskussionen ovan att en stor del av de finskspråkigas aktiviteter och handlingar som ovan beskrivits har en karaktär av att vara translokala med kopplingar både till fastlandet och till den nuvarande hemorten på Åland. Men såsom ovan framkommit måste man konstatera att alla finskspråkiga inte är lika involverade i translokala praktiker. För några informanter t.ex. hade vissa äldre föremål och fotografier en stor betydelse, andra igen brydde sig inte så mycket om sådant, men hade nöje av gamla historier vid släktsammankomster. Vidare kunde man i några avseenden positionera sig mera translokalt än i andra avseenden. I användningen av massmedia t.ex.

kunde en hel del skillnader märkas. Genom lokaltidningarna var de intervjuade förankrade i det åländska samhället, medan tv:n och framför allt radion gav möjligheter till gränsöverskridande positioneringar i en finsk språkmiljö.

De translokala positioneringarna kan vidare ha varierat tidsmässigt. Familjebanden t.ex. har ändrat sin karaktär så att man i en del fall upprätthåller dem mera symboliskt än konkret genom upprepade besök. Förändring har också skett gällande t.ex. läsandet av litteratur. Från de finskspråkiga läsvanorna har många övergått till att läsa både på svenska och på finska. Också i fråga om användningen av massmedia kunde liknande skillnader märkas då finskspråkiga veckotidningar under de senare åren mist sin betydelse. I några fall hade man å andra sidan på senare år i större utsträckning börjat se på finska tv-program än tidigare. Att det finns variation i de olika translokala dimensionerna är naturligt med tanke på de olika livssituationer som de intervjuade under olika tider befunnit sig i.

En slutsats som man utgående från det ovan diskuterade kunde dra innebär att de signifikanta andra och andra viktiga personer för många intervjuades identifikationer fortfarande åtminstone delvis finns bland släkt och vänner samt bland andra finskspråkiga på fastlandet. Dessa är i olika utsträckning och genom olika translokala och gränsöverskridande praktiker närvarande i deras åländska vardag både konkret, virtuellt och imaginärt samt symboliskt och känslomässigt såsom ovan diskuterats. Finskheter kunde således bejakas på olika sätt. Samtidigt måste den åländska vardagens inverkan tas i beaktande. Den finns inte endast utanför hemmet utan inne i familjen, eftersom de flesta intervjuade är eller har varit gifta med en ålänning. Den åländska makens eller makans roll som en signifikant person (Berger & Luckmann 2003, 176) i de intervjuades familjer är mer eller mindre uppenbar i olika valsituationer och kulturella sedvänjor såsom ovan har framkommit. Det självstyrda åländska samhällets inflytande är också märkbart genom vissa

språkliga begränsningar och kulturella praktiker som anger villkoren för en del aktiviteter och handlingar och därmed translokala positioneringar och identifikationer. Förankringar i båda lokaliteterna kunde således också ses som manifestationer av dubbla identiteter.

KÄLLOR OCH LITTERATUR

Otryckta källor

Intervjuer med finskspråkiga på Åland 2005, i författarens ägo.

Litteratur

- Anthias, Floya (2009), Translocational Belonging, Identity and Generation: Questions and Problems in Migration and Ethnic Studies. I: *Finnish Journal of Ethnicity and Migration*, vol. 4, no 1/2009. http://www.etmu.fi/pdf/FJEM_1_2009.pdf (Tillgänglig 19.11.2009)
- Anttonen, Marjut (1999), *Etnopolitiikkaa Ruijassa. Suomalaislähtöisen väestön identiteettien politisoituminen 1990-luvulla*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Armstrong, Karen (2004), *Remembering Karelia. A Family's Story of Displacement during and after the Finnish Wars*. New York, Oxford: Berghahn Books.
- Berger, Anne-May (2001), *Lisa för sinnet och stöd för minnet – en studie av de käraste hembrydnadernas funktioner*. Pro gradu-avhandling i nordisk etnologi vid Åbo Akademi.
- Berger, Peter L. & Thomas Luckmann (2003 [1979]), *Kunskapssociologi. Hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*. [Stockholm]: Wahlström & Widstrand.
- Bring, Ove (2002), *Ålands självstyrelse under 80 år: Erfarenheter och utmaningar*. Mariehamn: Ålands landskapsstyrelse.
- Clifford, James (1997), *Routes. Travel and Translation in the Late Twentieth Century*. Cambridge (Mass.): Harvard University Press.
- Finlands Officiella Statistik (1893), VI, Befolkningsstatistik. Tabeller. Helsingfors.
- Finlands Officiella Statistik (1915). VI, Befolkningsstatistik. Tabeller. Helsingfors.
- Gustafson, Per (2007), Ett transnationellt perspektiv på migration. I: Erik Olsson et al. (red), *Transnationella rum. Diaspora, migration och gränsöverskridande relationer*. Umeå: Boréa. s. 15-42.
- Häggbloom, Kenth, Bjarne Lindström, & Jouko Kinnunen (1999), *Ålänningarna och deras identitet. En enkätundersökning av ÅSUB våren 1999*. ÅSUB, Rapport 1999:7. http://www.asub.ax/files/rapport_1999_07_7.pdf (Tillgänglig 10.8.2009)
- Kirshenblatt-Gimblett, Barbara (1989), Objects of Memory. Material Culture as Life Review. I: Elliott Oring

- (red.), *Folk groups and folklore genres: A Reader*. Logan: Utah State U.P. s. 329-338.
- Korkiakangas, Pirjo (2005), Muistoista tulkintaan – muisti ja muisteluaineistot etnologian tutkimuksessa. I: Pirjo Korkiakangas, Pia Olsson, Helena Ruotsala (toim.), *Polkuja etnologian menetelmiin* Ethnos-toimite 11. Helsinki: Ethnos ry. s. 129-147.
- Kuczynski, Anna-Liisa (2006), Kaksikielisenä suomalaisten kesellä. Identifikaatioita Uudenkaupungin kielellisessä ahtaudessa. I: Laura-Kristiina Moilanen ja Susanna Sulkunen (toim.), *Aika ja identiteetti. Katsoaksia yksilön ja yhteisön väliseen suhteeseen keskialjalta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, s. 267-292.
- Kupiainen, Jari (2004), Internet, Translocalisation and Cultural Brokerage in the Pacific. I: Jari Kupiainen, Erkki Sevänen and John A. Stotesbury (eds), *Cultural Identity in Transition. Contemporary Conditions, Practices and Politics of a Global Phenomenon*. New Delhi: Atlantic Publishers & Distributors, s. 344-362.
- Latvala, Pauliina (2000), Mikä määrittää suvun muistitiedosta kertomista? I: *Elore 2/2000*. Joensuu: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry. http://cc.joensuu.fi/~loristi/2_00/lat200.html (Tillgänglig 12.05.2009)
- Lindqvist, Yrsa (2001), Bastun och finlandssvenskarna. I: Anna-Maria Åström, Bo Lönnqvist, Yrsa Lindqvist: *Gränsfolkets barn. Finlandssvensk marginalitet och självhävande i kulturanalytiskt perspektiv*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland, s. 359-382.
- Lindqvist, Yrsa (2001a), Den rikssvenska dimensionen. I: Anna-Maria Åström, Bo Lönnqvist, Yrsa Lindqvist: *Gränsfolkets barn. Finlandssvensk marginalitet och självhävande i kulturanalytiskt perspektiv*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland, s. 383-397.
- Lundström, Krista [2005], *Bland purfinner och pappersvenskar. En studie av hur finsk gemenskap görs*. C-uppsats, Etnologiska institutionen, Lunds universitet. www.uppsats.se/uupsats_3/39c8bfde21.php (Tillgänglig 12.5.2009)
- Mattson-Eklund, Benita (2000), *Alla tiders Åland. Från istid till EU-inträde*. Mariehamn: Ålands landsdkapsstyrelse.
- Pilli, Arja (1986), Suomalainen lehdistö Pohjois-Amerikassa: Silta vanhasta kotimaasta uuteen. I: Keijo Virtanen, Arja Pilli, Auvo Kostiainen (toim.), *Suomen siirtolaisuuden historia. Osa III. Sopeutuminen, kulttuuritoiminta ja paluumuutto*. Turku: Turun yliopiston historian laitos, no 16, s. 54-122.
- Pilli, Arja (1986a), Tendenssiromaaneja, surullista romanitiikkaa ja opaskirjasia: siirtolaisten kirjallisuudesta ja julkaisutoiminnasta. I: Keijo Virtanen, Arja Pilli, Auvo Kostiainen (toim.), *Suomen siirtolaisuuden historia. Osa III. Sopeutuminen, kulttuuritoiminta ja paluumuutto*. Turku: Turun yliopiston historian laitos, no 16, s. 123-144.
- Povrzanović Frykman, Maja (2004), Transnational perspective in ethnology: From 'ethnic' to 'diasporic' communities. I: Maja Povrzanović Frykman (ed.), *Transnational Spaces: Disciplinary perspectives. Willy Brandt Conference Proceedings*. Malmö University; International Migration and Ethnic Relations (IMER), s. 77-100.
- Sallinen, Susanna (2004), Koti-ikävä ja nostalgia arjen kokemuksena. I: Päivi Granö, Jaakko Suominen, Outi Tuomi-Nikula (toim.), *Koti. Kaiho, paikka, muutokset*. Pori: Turun yliopisto, Kulttuurituotannon ja maisematutkimuksen laitoksen julkaisu IV, s. 79-102.
- Sallinen-Gimpl, Pirkko (1994), *Siirtokarjalainen identiteetti ja kulttuurien kohtaaminen*. Kansatieteellinen arkisto 40. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys.
- Savolainen Ulla (2007), *Koti, menetys, paluu. Koti kannakselaisten lapsivakkojen evakkomatkatertomuksessa*. Pro gradu –tutkielma, Helsingin yliopisto, Kulttuurien tutkimuksen laitos/Folkloristiikka. <https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/39701/kotimene.pdf?sequence=3> (Tillgänglig 22.4.2009)
- Sinisalo, Hannu (2005), Kuva tutkimuksen välineenä ja lähteenä. I: Pirjo Korkiakangas, Pia Olsson, Helena Ruotsala (toim.) *Polkuja etnologian menetelmiin*. Ethnos-toimite 11, Helsinki: Ethnos ry. s. 207- 232.
- Självstyrelselag för Åland 16.8.1991/71*, 6 kap, Språkstadganden. FFS 1991/1144. <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1991/19911144> (Tillgänglig 26.3.2009)
- Stier, Jonas (1998), *Dimensions and Experiences of Human Identity. An Analytical Toolkit and an Empirical Illustration*. Göteborg: Department of Sociology, Göteborg University. Monograph No 69.
- Stier, Jonas (2003), *Identitet. Människans gåtfulla porträtt*. Lund: Studentlitteratur.
- Ståhlberg, Krister (1995), Den finlandssvenska identitetens variationer. I: Krister Ståhlberg (red.), *Finlandssvensk identitet och kultur*. Meddelanden från ekonomisk-statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi. Åbo: Institutionen för offentlig förvaltning, Ser. A:441, s. 25-76.
- Ståhls-Hindsberg, Monica (2007), Nostalgiska minnen från Viborg. I: *NordNytt 100/2007*, s. 85-99.
- Sundback, Susanne (1994), *TV-tittandet och den finlandssvenska identiteten*. Meddelanden från ekonomisk-statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi. Åbo: Institutionen för offentlig förvaltning, Ser. A.419.
- Tuomi-Nikula, Outi (1989), *Saksansuomalaiset. Tutkimus syntyperäisten suomalaisten akkulturaatiosta Saksan Liittotasavallassa ja Länsi-Berlinissä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Urry, John (2000), *Sociology beyond Societies: Mobilities for the Twenty-First Century*. London: Routledge.
- Wolanik Boström, Katarzyna (2005), *Berättade liv, berättat Polen. En etnologisk studie av hur högutbildade polacker gestaltar identitet och samhälle*. Umeå: Umeå Universitet. Institutionen för Kultur och Medier/Etnologi.
- Åström Anna-Maria, Bo Lönnqvist, Yrsa Lindqvist (2001): *Gränsfolkets barn. Finlandssvensk marginalitet och självhävande i kulturanalytiskt perspektiv*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

Ågren, Marja (2006), "Är du finsk eller...?". *En etnologisk studie om att växa upp och leva med finsk bakgrund i Sverige*. Göteborg: Bokförlaget Arkipelag.

ÅSUB: Ålands statistik- och utredningsbyrå. Befolkning. <http://pxweb.asub.ax/Database/Statistik/BEFOLKNING/BEFOLKNING.asp> (Tillgänglig 26.3.2009)

SUMMARY

Translocal belonging? Dimensions of Finnishness in Åland

Finnish speaking people from the Finnish mainland have migrated to Åland islands under several decades, and presently account for around five percent of the total population of 27 700. The province acquired its autonomy in 1920, when by the Act of the Autonomy, the Swedish language was granted official status in the administration and as the language of education. In consequence of the Autonomy Act, all immigrants to Åland must also know Swedish in order to make use of the public services.

The article deals with how the Finns in Åland experience their Finnishness in this Swedish speaking community. The focus is on the one hand on the importance of the family bonds and family background in the mainland and on the other hand on the ethnic and language manifestations in Åland. According to the social constructivist theory identity is formed through interaction with the significant others. These are people that influence one's everyday life, who most of all promote the maintaining of one's subjective reality. As the Finnish language can be assumed to be an important symbol of Finnishness on the islands, what does it mean to the Finns that their significant others, for the most part, are not present there?

The research material consists of 12 in-depth interviews with people who have Finnish as their mother tongue in Åland. In three cases even the spouse was Finnish speaking. In the analysis of the material, the concepts of translocal and translocal belonging have been used. The origin of these terms is in transnationalism so that transnationalism at the same time means translocal activities but not always vice versa. The concept of translocal belonging is seen as identifications in so-called translocal social spaces created by translocal activities and practices. These practices can even be characterized as symbolic, virtual, and imagined ties between two different localities, one being the present home community and the other the childhood home or previous community in the Finnish mainland. In some cases, concerning e.g. language and traditions, the locality can mean the Finnish mainland or Åland in general.

It can be stated that a considerable number of activities and practices of the interviewees can be seen as translocal with connections to the mainland Finland as well as with the present home in Åland. Translocal mobility is seen in the more or less recurrent visits to the mainland and to the family. Some special individuals or relatives in the

mainland are still significant to many of the interviewees. Even children's names, which are traditional in the families, show the value the parents put on the family bonds in the mainland as well as in Åland. The contacts could also be characterized as virtual through telephone contact and as imagined by influences and impressions through Finnish radio and TV channels, literature, and music. All these create connections and translocal social spaces, where feelings of togetherness can extend over language as well as over physical borders. In some cases, connections to the mainland could be sustained even on emotional and symbolic levels as objects, photos, and memories from the home and the family. All these can be seen as structures creating translocal social spaces and through them emotional and symbolic bonds between the two localities.

Such everyday activities as taking a sauna or baking pasties with an ethnic character, as well as some traditions during annual festivals – or the regret at their absence – likewise reveal that some of the interviewees are still rooted in some of the routines from their former mainland region. The activities could bring about feelings and an atmosphere connected to the experiences in the childhood home. The role of the Finnish mass media in relaying the festival atmosphere and rituals in these cases is important.

It must be pointed out that not all the interviewees are involved in the translocal practices to the same extent. For some people old objects and photos could be of great importance whereas others put no value on them but simply enjoyed listening to old stories in the family meetings. In a similar manner almost all the interviewees were rooted in the local society through the local newspapers, while mostly just one Finnish radio channel was utilized to ensure the possibility of translocal positioning in a Finnish language community. Variation of activities and translocal positioning could further be observed in time. Family bonds, for example, were after some time maintained not by so many visits but on a more symbolic level. Even reading practices had changed so that the amount of literature read in Swedish had increased. In some cases, the Finnish TV channels had again acquired a stronger footing. That the translocal practices show variation is natural, it depends on the actual life situations of the interviewees at different times.

As is apparent from the above, the feelings of Finnishness of the interviewees could be recognized in different ways. However, attention must be paid to the fact that the Åland society has, at the same time, influenced their everyday life to a great extent, through language restrictions and some cultural customs, which dictate the terms of certain activities and practices and accordingly even of translocal positioning and belonging. The influences could also be seen inside the families, where the role of the Swedish speaking spouse from Åland, as a significant person, was obvious, concerning many choices and traditions. Thus, being bounded in both localities could also be seen as manifestations of double identities.